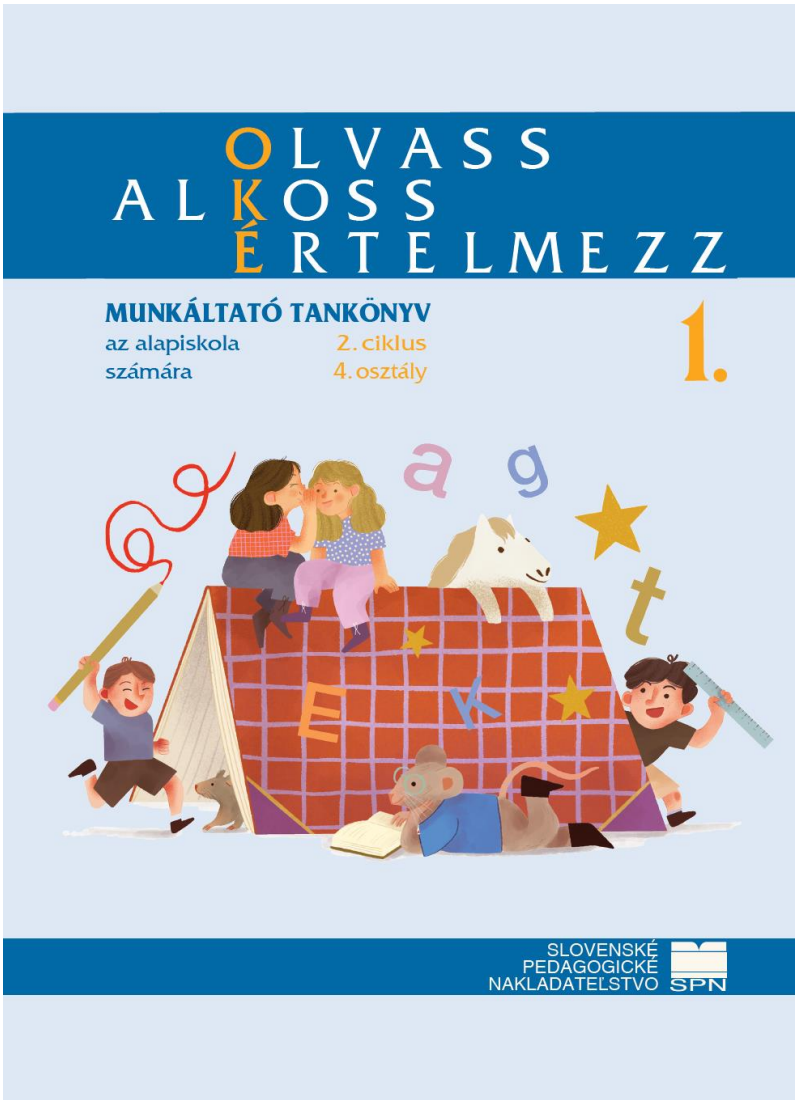
Petres Csizmadia Gabriella – Bárczi Zsófia – N. Tóth Anikó

Olvass, alkoss, értelmezz!
Munkáltató tankönyv készült a negyedik osztályos tanulók számára

Hogyan tehetjük az olvasásórát valódi olvasói élménnyé? Hogyan segíthetjük a tanulókat abban, hogy ne csupán elolvassák, hanem alaposan megvizsgálják a szövegeket, megfogalmazzák a véleményüket az olvasottakról, és végiggondolják azt is, ők mit tennének a az adott élethelyzetben? Többek között ezek a kérdések vezettek bennünket az *Olvass, alkoss, értelmezz! (OKÉ)* negyedik osztályosoknak készült, kétkötetes munkáltató olvasókönyvének és a hozzájuk kapcsolódó módszertani útmutatóknak a megalkotásakor.

A munkáltató tankönyv 1. részének borítója
Forrás: A szerzők archívuma

Munkáltató tankönyvünket az iskolareform szellemiségében, az új standardok elvárásai alapján, azok szemléletével összhangban készítettük. Az interaktív feladatokkal ellátott, rendhagyó olvasókönyv a szövegértelmezés alapvető technikáinak elsajátítására és az érzelmi intelligencia

fejlesztésére fókuszál, miközben a szöveg- és befogadóközpontúságot, a tanulói aktivitást és a személyes véleményalkotást helyezi előtérbe. Arra törekedtünk, hogy az olvasás ne csupán a szöveg megértését jelentse, hanem közös gondolkodást, felfedezést és személyes kapcsolódást is magába foglalja.

A tankönyvbe 32 szépirodalmi művet – klasszikus és kortárs verseket, népmeséket, irodalmi meséket és meseregényrészleteket – soroltunk be, és minden olvasmány feldolgozásához több tanórát kitöltő, egymásra épülő feladatsorokat állítottunk össze. Célunk az ún. slow reading, a lassú, elidőző, szövegértelmező olvasás gyakorlása, a szöveg egészének és részeinek megvizsgálása. A hosszabb prózai műveket ezért több szakaszra bontottuk, az egyes szakaszokhoz a részletek kiemelésére fókuszáló feladatokat javasoltunk, a feldolgozás zárásaként pedig visszatekintettünk a teljes olvasmányra.

A munkáltató tankönyv 2. részének borítója
Forrás: A szerzők archívuma

A feladatlapok szerkezete ismétlődik: a Hangolódó feladatai előkészítik az olvasmány témáját és hangulatát, ezt követi az aktuális olvasmányt közlő Olvasó, majd a szó- és kifejezésértelmezésre összpontosító Érted, amit olvasol? rovat, végül pedig a szövegértelmezést és a személyes reflexiót segítő változatos feladatok következnek. A ráhangolódás,

jelentésteremtés és reflektálás fázisának megőrzésével a tanulók nemcsak azt vizsgálhatják, kik és milyenek a szereplők, hogyan viselkednek, mit és miért tesznek, hanem azt is, mit és miért éreznek, illetve milyen érzelmet, hangulatot áraszt az olvasmány.

Fontosnak tartottuk a bemutató olvasás szerepét is: törekedtünk arra, hogy az adott olvasmánnyal való első találkozás mindig élményszerű lehessen. Ezt követően a tanulók többféle olvasástechnikai gyakorlat segítségével, egyénileg, párban, csoportban vagy az osztállyal közösen dolgozhatnak tovább a szöveggel. A munkaszervezési módok természetesen csupán javaslatok; a feladatok az adott osztály igényeihez, érdeklődéséhez és tempójához igazíthatók.

A tankönyv végső változatának kialakítását egy széles körű pilotírozás is segítette, amely a 005UKF-4/2024 számú, „Szövegértelmezést fejlesztő innovatív oktatási-módszertani anyagok az új kurrikulum magyar nyelv és irodalom tantárgyának 2. ciklusához (2024–2026)” című KEGA-projekt keretében valósult meg. A tesztelésben hat szlovákiai magyar iskola közel 150 negyedikes tanulója és az őket vezető pedagógusok kapcsolódtak be. Ezúton is köszönjük az intézmények vezetőségének, a tanulóknak és pedagógusaiknak az együttműködést, valamint értékes észrevételeiket és tanácsaikat.

Az OKÉ munkáltató tankönyvvel nem egyetlen, minden osztály számára kötelezően követendő utat szeretnénk kínálni. A pedagógusok bátran szemezgethetnek a feladatok és az olvasmányok között, miközben a tankönyv biztos kapaszkodót ad a munkához. Meggyőződésünk, hogy így elegendő tér marad arra is, hogy egy-egy mű mellett elidőzzünk, beszélgessünk róla, kérdéseket fogalmazzunk meg, és a szövegben felfedezett gondolatokat saját tapasztalatainkkal kapcsoljuk össze. A kiadvány a Szlovák Pedagógiai Kiadó gondozásában jelenik meg 2026 őszén.

Az alábbiakban a tankönyv egyik fejezetét közöljük. A részletből látható, hogyan épül egymásra az olvasmány és a hozzá kapcsolódó feladatsor, és hogyan válik a szövegértelmezés mellett az olvasói vélemény, a személyes tapasztalat és az érzelmek megfogalmazása is a közös munka részévé.

HANGOLÓDÓ

BŐVÜLŐ BŰVÖS BESZÉD
Próbáljátok meg minél gyorsabban, de érthetően, egy levegőre felolvasni a következő mondatokat!

Szeretem a tortát.
Szeretem és szívesen eszem a tortát.
Nagyon szeretem és szívesen eszem a diós és gyümölcsös tortát.
Nagyon szeretem és szívesen eszem a diós-lekváros és marcipános-gyümölcsös csokitortát.

TORTA-TORNA
Álljatok a székek mögé! A tanárotok állításokat olvas fel. Akire igaz az állítás, guggoljon le egymás után kétszer!
a) Legszívesebben édességet eszem.
b) Az édességek közül leginkább a tortát szeretem.
c) Sosem elégszem meg csupán egy szelet tortával.

OLVASÓ

a) Hallgassátok meg a tanári bemutató felolvasást.

Kiss Ottó: A tortagyilkos éjszakája

Ma én voltam a tortagyilkos,
leszúrtam őt, a csokisat,
és háromszorra mind befaltam
– egyszerre, mondják, sok is az.

Ma én voltam a tortagyilkos,
leszúrtam őt, és mind megettem,
de délutánra visszatámadt:
hányt az inger és remegtem.

Soha többé nem gyilkolok,
a tortát inkább rád hagyom
– kitolt velem, hiába édes,
jól hasba szúrt, s ez fáj nagyon!

Nehéz lesz majd az éjszaka
– azt mondják mind: magadra vess!
S hogy koplalhatok még holnapig,
akkor kapok kis húslevest…

b) A dörmögő olvasás segítségével olvassátok el közösen a verset!

Dörmögő olvasás: a tanár hangosan, kifejezően olvas, a tanulók dörmögve, halkan kísérik.

c) Olvassátok fel újra az 1. versszakot úgy, hogy **tapsolva** kiemelitek a vers ritmusát!

ÉRTED, AMIT OLVASOL?

a) Magyarázzátok meg a kékkel kiemelt kifejezések jelentését!
b) Melyik szót nem értettétek még a versből? Beszéljétek meg ezeknek a jelentését is!
c) *Mindenki válasszon ki egyet az aláhúzott kifejezések közül, és rajzolja le!*

A választott kifejezés: ……..……..
Rajz:

TUDTAD EZT?
Hogyan tud egy torta „visszatámadni”? Úgy, hogy a vers játékosan eljátssza, mintha **egy élettelen dolog (a torta) emberként viselkedne**. Ezt hívjuk **megszemélyesítésnek**.

a) Húzzátok alá a versben a további megszemélyesítéseket! Mindig egy cselekvőt és egy cselekvést keressetek: valami csinál valamit, például ’a torta visszatámad’
b) Mitől humorosak ebben a versben a megszemélyesítések?

SAJÁT SZAVAKKAL

a) A vers melletti cellákba írjátok le a saját szavaitokkal, miről szólnak a versszakok! Az osztály beszélje meg a megoldásokat!
b) Foglaljátok össze egy mondattal a vers jelentését!

……...

NÉMAJÁTÉK

a) Csoportokban készítsetek a versszakokból némajátékot!
b) Az osztály ismerje fel, ki melyik versszakot játszotta el! A vers alapján állítsátok sorba a némajátékokat!

Némajáték: Szavak nélkül, pusztán mozdulatokkal játszunk el egy jelenetet a történetből.

ÁLLÍTÁSOK

a) Rajzoljatok az **igaz** állítások mellé egy tortát! Olvassátok el újra a verset, a szöveggel dolgozzatok!

A	A szereplő elrontotta a gyomrát az édességgel.	
E	Egyedül megevett egy egész diótortát.	
F	A tortát három szeletre osztva ette meg.	
K	Délután lett rosszul a szereplő.	
C	Egész éjjel ébren hánykolódott a gyomorrontás miatt.	
Á	A szereplő megígérte, hogy többet nem eszik tortát.	
N	Másnapig nem ehet semmit.	
L	Magának köszönheti a gyomorfájást.	
D	Több napig még diétáznia kell.	

b) Írjátok ide az igaz állítások előtti betűket! Rakjátok sorba őket! Milyen szót kaptatok belőlük?

……

c) *Hogyan kapcsolódik ez a szó a vershez?*

VELEM IS ELŐFORDULT MÁR…

Beszéljétek meg:

a) Kerültél már a vershez hasonló helyzetbe? Röviden meséld el, mi történt!
b) Mit kell tenni gyomorrontás esetén? Hogyan kerülhetjük el a gyomorrontást?
c) Az egészséges étrend mennyi és milyen édességet tartalmaz?

HA A TORTA MESÉLNI TUDNA!

Képzeljétek magatokat a torta helyébe! Írjátok le, hogyan mesélné el ő a versben történteket! Egyes szám első személyben fogalmazzatok!